

Trängsel....Starar i flyttningstid vilar ut på stenar vid bjärestrand.

Välkommen till Nyhetsbrev nr 16 från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

Flyttningstid

Under mina vandringar längs bjärekusten kan jag ständigt konstatera inför mig själv, att varje årstid har sin speciella tjusning. Inte minst hösten. Årstiden präglas av flyttningsbestyr. Redan under sensommaren kan man se flockarna av starar som samlas vid stränderna. Där genomför de sina ideliga flygövningar. Samordningsövningar. Det tycks gå ut på att träna förmågan att hålla ihop inom flocken. Ve den som inte följer den regeln, när det blir dags för den riktiga flytten.

Efter hand blir flockarna allt större. Flygövningarna allt mer avancerade.

Så en dag är de borta.

Borta är också flera av de andra arterna, som hållit mig sällskap längs stränderna sedan i våras. Det blir mindre livligt på stränderna

De flesta fågelarter flyttar. Jag ser en uppgift, att 90 procent av de fåglar som häckar och blivit kläckta i Sverige ger sig av till varmare breddgrader under tiden det är vinter hos oss. För insektsätarna är det förstås tillgången på insekter som avgör. Dessa arter måste också flytta mycket långt. De mest extrema långresenärerna flyger till Sydafrika...!!

Flyttfåglarnas resor över land och hav är förstås farofyllda och påfrestande. Det anses att det är bara en fjärdedel av de som ger sig iväg som överlever flyttningen.

Varje fågelart har sin egen tidtabell för flyttningen. Redan under sommaren ger sig de vuxna vadarfåglarna iväg. Dessutom Finkar och trastar. Rovfåglar och änder väljer september som resmånad. Gäss och tranor väntar till oktober

Hur lång tid

tar flyttningen? Högst olika. Vissa arter gör resan i etapper. För dessa kan resan ta månader. Andra gör resan non-stop. Då rör det sig om ca tre dygn.

Vid tiden för det här Nyhetsbrevet är det ganska tomt på bjästränderna. Kvar är bl.a. svanarna. De kommer att stanna även när det börjar bli riktigt bistert. Isen är förstås en svår motståndare. Blir det långvarig isläggning blir det kritiskt. Då kan vi se på ett antal ställen längs kusten, hur djurvänner på land gör en insats genom att hugga upp vakar och lägga ut foder.

Kungens autograf var värd två glassar.

Många har minnen från tennisen i Båstad på den tid "då det begav sig". Speciella minnen har förstås de som var bollkallar åt berömdheter.

Det var en sport bland de yngsta att skaffa fram de riktiga dyrgriparna. Den yttersta av dyrgripar var förstås en autograf av självaste kungen – Mr G. Han deltog i tävlingarna i Båstad under 15 år.

Lille Claes hjälpte gärna till att fixa autograf även åt kompisar. Det innebar att man måste göra flera försök.

Följande konversation utspelade sig mellan kungen och bollkalle Claes vid ett autograf-jakt-tillfälle. Kungen tittar på Claes och säger:

- Har inte du varit här förut och fått min autograf?
- Jo, farbror kungen.
- Vad får du för den här då?
- En glass, farbror kungen.
- Det tycker jag var dåligt betalt.

Varpå Claes genast kunde höja priset på kungens autograf till två glassar.

Lägg två bollar på racketen.

Samme Claes kan berätta om ett annat samtal han hade med kungen. Det utspelade sig under en av de sista somrarna som kungen deltog i tennisen i Båstad. Kungen säger vänligt till sin lille bollkalle, Claes:

- Du skall inte kasta bollarna till mig. utan du skall lägga två bollar på min racket.

Det där med att lägga två bollar på racket när spelaren skall serva, känner vi igen från senare år. Det är det numera normala sättet att serva servaren.

Det var under åren 1930-1944 som kungen deltog i tävlingarna i Båstad.

Jag kan tillägga, att f.d. bollkalle Claes (som har efternamnet Nordmark) har fler minnen att berätta, när det gäller tennisen. Det får jag återkomma till i kommande Nyhetsbrev.

När cykelns framhjul sprängde ramarna.

Som mångåriga läsare av mina Nyhetsbrev kunnat notera, har jag då och då återkommit till ämnet cykel.

Den här gången handlar det om den speciella typ av cykel, som kom fram på marknaden i slutet på 1860-talet: Höghjulingen.

Det hände något med cykelutvecklingen. Plötsligt fick framhjulet växtvärk. 1,5 meter i diameter. Iden byggde på, att med ett större framhjul skulle man kunna cykla fortare. Tramporna var ju kopplade direkt på navet i hjulet. Ingen kedja.

Problemet var förstås, att risken för att cykla omkull var stor. Särskilt problematiskt var det vid start eller stopp. I Danmark fick den här cykelmodellen namnet "vältepetter".

Titeln "höghjulingens fader" har gått till fransmannen Eugene Meyer, eftersom han 1869 fick patent på modellen.

Det gjordes inte bara små söndagsutflykter på detta märkliga fordon. På 1880-talet blev britten Thomas Stevens först med att cykla jorden runt(!!!) med sin höghjuling.

"Saltsjön gifver all slags fisk"

Hur såg våra samhällen på bjärehalvön ut under tidigare århundraden? Om 1800-talet har vi förhållandevis många beskrivningar. Betydligt glesare är det om vi vill gå längre tillbaka i tiden.

En handskrift, troligen från 1762, ger oss god bild av Torekovs socken på 1700-talet:

".. Består mest af fiskeläge och gör 1 kronohemmanmantal. Skog ingen. Åcker af hvitsand. Vår råg och korn gifver 3:e kornet. Lin, homble och bij finns intet. Sjöar inga. Men i Saltsjön som går här intill gifver all slags fisk och sill, hummer och taske kräfter. Siälhundjackten vid Wäder öen, är god ½ mil från Torekou i siön. Preste Vägen (vägen mellan Båstad och Torekov trång och stenig och hvid Houf tillstöter Engelholms Vägen något trång och stenig vähl lagat. Planteringshage ingen Storskiftsdelningar är ey existerande.

Sjukdomar gängse som i Tåstarp Sochn. Boskapen är mäst koor., några får af spansk och svänsk art. Litet svin, födes om sommaren på Wäder Öen mot 40 daler silfvermynt. Gräslön till Torekous kyrka.

I samband med enskiftesförrättningen 1812

verskästades en s.k husegranskning av de gårdar och tomtlägenheter, som uppförts på hemmanet Torekov. Förteckningen omfattar ett sjuttioal hushåll. Tolv av dessa anges vara jordägare. I noteringarna vad avser yrken finner vi tio kaptener. Därutöver nämns präst, strandridare, tullkontrollör, snickare och smed. Man kan utgå ifrån, att de som inte angetts med titel är fiskare och sjömän.

Husgranskningen ger oss en bild av fiskelägets byggnation.

Här beskrivs 11 gårdar indelade i tre kvalitetsklasser. Ca 60 hus som inte beskrivs "... kan antas vara enkla och dåligt underhållna små byggnader."

Boklådan

Boktitel	Ord. Pris	Rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	330	70
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebor berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	330	140
På räls över Hallandsås under 130 år	Slutsåld	

Varning:

Funderar du på att inför julen fynda bland rea-på-rea-priserna bör du inte vänta för länge. Vissa av böckerna lär snart hamna under "Slutsåld".

Språklådan

Förra numret av Nyhetsbrevet innehöll en liten tävling. Det gällde kunskaperna i det halländska språket. Här är de rätta svaren i avdelningen ordkunskap:

1. Bela: Krångla, "hålla på", fuska.
2. Illavåren: Dålig, otymplig, ful
3. Däga/däka: Flicka
4. Kelig: Kär.
5. Grisk: Djärv,, ivrig, glupsk
6. Sätta au: Magra
7. Käravåren: Stolt

Det har kommit in ett antal svar. I min läsekrets finns det folk från alla världsdelar, de flesta europeiska länder och de flesta svenska landskap. Tydligt glest i Halland. Det har inte kommit något svar från det landskapet!!!

Bland de inkomna svaren har min egen Notarius Publicus dragit en vinnare: Bertil Gunnarsson. Hemort: Slättraröd . I Skåne !!

Priset: Omnämmandet här. Den ovanskliga äran....

Zlatans Manchester i focus.

Det är inte ofta som ämnet fotboll avhandlas i dessa Nyhetsbrev. Nu blir det ett undantag: I stora annonser lockar nu reseföretagen med fotbollsresor till Manchester i England. Där finns storklubben Manchester United. Sedan en tid även lagets nya stjärna: ZLATAN.... Där finns också denna gigantiska fotbollsklubbns nya – lika gigantiska - arena: Old Trafford. En arena, som alltid är utsåld när "The red devils." spelar där.

På 1970-talet hade jag nöjet att se den gamla arenan. Blev imponerad. För ett par år sedan kunde jag besöka den nya arenan. Den är ännu mer imponerande.

När jag läser om denna storklubb går det inte att låta bli, att mina minnen flyger bakåt i tiden. Till 1954:

Manchester United, då nybliven mästare i England, kom till Sverige och Helsingborg för att visa upp sig på Olympia i en match mot HIF.

Folkfest på Olympia. Naturligtvis. Detta trots att det ofta bjöds på fotbollsfester i Helsingborg den våren. Exempel: Under samma vår kom Malmö FF till Olympia för att möta HIF. Intresset var enormt. Det gamla publikrekordet flög all världens väg. Det nya rekordet – mer än 26 000 åskådare – står sig än idag!!! Det lär aldrig kunna slås. De nya läktarna tillåter inte. Nåväl. Nu skulle Manchester United komma och visa hur fotboll skall spelas.

Jag kunde studera dem i närbild

Anledningen till att jag kunde studera dem i närbild var, att jag var en av spelarna på planen....För lilla jag var det förstås stort. Det var ju bara några månader sedan jag spelade i den lägsta seriedivision som då fanns i Sverige. Nu hade jag tagit skuttet direkt från V. Karups IF -och det som kallades lingserien - till den högsta: allsvenskan.

Och nu gällde det HIF mot mästarna i den liga som brukade kallas världens bästa.

Hur det gick?. Vi förlorade, förstås. Om jag minns rätt blev siffrorna 0-5. Vad jag mera säkert minns är, att vi väldigt sällan fick låna bollen....

På den tiden var kvalitetskillanden mellan brittisk toppfotboll och svensk d:o mycket större än vad den är idag.

Engelsmännen var ju fotbollsproffs. Vi vara glada amatörer. Alla hade annat jobb att sköta. Träning ett par kvällar i veckan....

Dock njöt publiken.

Alla på Olympias läktare kände, att de fick uppleva en fotbollsfest. Att det var så, kunde vi efteråt läsa i pressreferaten. Fotboll på högsta nivå. Publiken på Olympia gav också de brittiska mästarna välförtjänta applåder. Att hemmalaget fick stryk betydde mindre. Detta var före huliganernas tid. Före bengalernas tid. Före de verbala påhoppens tid. Det var på den tiden när man från sin plats på läktaren njöt av att se den sköna fotbollskonsten utövas. Gästerna spelade ut ett svenskt lag som ändå höll till högt uppe i den allsvenska tabellen. (Vi var snubblande nära att bli svenska mästare det året. Nu blev vi ”bara” tvåa.)

Hela laget omkom

Åter till Man.United. 1958 inträffade den stora katastrofen. United hade spelat en match i Europacupen mot Röda Stjärnan i Belgrad. Olyckan inträffade på vägen hem. Efter mellanlandning i Munchen sladdade planet av banan och tog eld. Sju spelare, åtta journalister och flera klubbledare omkom. Bland de överlevande var den legendariske tränaren Mat Busby och den lika legendariske stjärnspelaren Bobby Charlton. Jag minns hur nyheten grep tag i mig. Flera av de spelare som jag varit med om att möta på Olympia var bland de omkomna.

Efter några år

hade Mat Busby byggt upp ett nytt, framgångsrikt lag. Senare har Man-United radat upp segrar, inte minst under Alex Fergussons tid som manager.

Minst ett 20-taler segrar i Premier Leage, bl.a.

Därmed slut på avdelningen fotboll. Över till något helt annat.

Vad händer med skolans PRAO?

Min tid som lärare i skolan sträcker sig över tiden 1954-1989. Den perioden präglades av stora förändringar. Tiden därefter har präglats av fortsatta förändringar. Inte alla har varit till det bättre.

Hur som helst: Det är stor skillnad mellan den skola jag lämnade 1989 och dagens skola. Jag kan inte påstå att jag har kunnat följa skolans inre liv särskilt noga numera. Intresset finns, men inte tid....

Då och då dyker det upp uppgifter i media som får mig att höja ögonbrynen. Blir nyfiken Som detta – för en tid sedan – då jag kunde läsa om att vissa kommuner i nordvästra Skåne ifrågasätter PRAO. Praktisk arbetslivsoritering – det som tidigare hetter PRYO – praktisk yrkesoritering.

Skälet till att man tagit bort prao tycks vara olika: Tiden behövs för teoretiska studier. Bristande intresse hos företagen som skall ta hand om praoelever på sina företag. mm

Mitt jobb i dens tiden skola

handlade bl.a. om att organisera prao. Under åren 1968-1989 arbetade jag som syokonsulent – från början hette det yrkesvals lärare - i Båstads kommun. En stor del av jobbet var att organisera prao-verksamheten. Praoplatser för ca 150 elever skulle varje läsår skaffas fram. Handledarna på arbetsplatserna skulle informeras och utbildas. Detta var en viktig del. Förutsättningen för att vi skulle uppnå målen för prao var, att handledarna på företagen var medvetna om målet för verksamheten och att de kände engagemang för uppgiften. Viktigt var också, att företagets ledning gav dessa handledare tid att ägna sig åt prao-uppgifterna.

Därtill kom alla de praktiska frågorna. Skjutsningar. Mat. Säkerhet. Företagens ansvar. Försäkringsfrågor. Plus mycket , mycket annat.

Visst franns problem – även då

De problem som jag idag kan läsa om i tidningen – bristande intresse från företagens sida mm – fanns även då. Dock: problemen löstes. Vi ordnade konferenser och särskild utbildning för de personer på företagen, som skulle vara elevernas handledare. Det krävdes att vi återkom med dessa utbildningar. Gång på gång.

Efterhand byggdes det upp en förståelse bland företagarna. Man insåg, att prao kunde vara till nytta för företagen. I vissa fall etablerades ett så ömsesidigt förtroende att eleven direkt efter nian fick jobb på företaget. (På den tiden var det inte så självklart att man måste skaffa sig en gymnasieexamen.)

Eleven blommade upp

Bland de erfarenheter/lärdomar som jag gladda mig allra mest åt var, när elever som varit totalt ointresserade av det som skedde på lektionerna i skolan, och som mer eller mindre hade gett upp och inte ens förmådde anstränga sig , blev som en ny människa ute på arbetsplatsen. Eleven som ständigt varit slö och ointresserad och störande på lektionerna kunde blomma upp på arbetsplatsen. Energisk, duktig, angelägen om att lära, glad, positiv, arbetsvillig....Bara det att äntligen kunna lyckas innebar en energiinjektion för eleven. Jag minns med glädje samtal med företagsledare, som formligen öste beröm över en prao-elev, som jag visste varit totalt ointresserad under lektionerna i skolan och där ständigt misslyckats.

På prao-arbetsplatsen fick den eleven äntligen möjlighet att lyckas. Blev glad. Inspirerades att jobba även på lektionerna i skolan för att säkerställa ett betyg som gav honom/henne möjlighet att välja sitt drömyrke.

Dessa upplevelser av elevers ”blomstring” tillhör mina mest positiva minnen från min tid i skolans värld.

En annan tid

Nu vill jag understryka - med dubbla streck – att jag är väl medveten om, att vi numera lever i en annan tid. Det är svårt att göra jämförelser.

Skolans värld är annorlunda jämfört med ”min tid”. Arbetslivets värld är annorlunda. Banden mellan skola och arbetsliv är annorlunda.

Med det här inlägget har jag bara velat berätta om hur vi upplevde prao då.

Ständigt nya mottagare

har mina Nyhetsbrev. Under det senaste året har varje Nyhetsbrev haft nya läsare.

Naturligtvis är det inspirerande.

Den som vill kolla tidigare kan göra det på min hemsida www.bjareforlaget.com

Har du någon i din bekantskapskrets, som du tror vill ha mina Nyhetsbrev. Tipsa gärna.

Vänligen

Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad

Tel. 0431-365332